

V SPOMIN PROFESORJU JANEZU STRNADU

Novembra se je v dvainosemdesetem letu od nas poslovil najplodovitejši sodelavec *Obzornika*, kolega fizik, zaslužni profesor *Univerze v Ljubljani*, dr. Janez Strnad. Njegov članek je izšel še v predzadnji izdaji revije, v zadnjem letniku pa je prispeval k polovici števil.

Spoznal sem ga, ko sem prestopil prag univerze. Bruce nam je predaval *Fiziko*, osrednji predmet našega študija. S svojim resnim in zavzetim načinom, pripravljeno-stjo odgovoriti na vsa vprašanja, poštenostjo ter odličnostjo pri ocenjevanju je pustil pečat generacijam fizikov. Na predavanjih smo lahko slutili, da ve mnogo več, kot pove. Izvrstno je poznal tako učno snov kot težave, ki spremljajo njeno razumevanje. Ta globoki vpogled je imel zato, ker je temeljito poznal zgodovino fizike. To plat svoje razgledanosti je pokazal v predavanjih *Razvoj fizike* in v pisanju poljudnih in strokovnih člankov za večino slovenskih časopisov in naravoslovno usmerjenih revij. V tej vlogi sem ga kot urednik spoznaval prav do zadnjih dni.

Janez Strnad je bil rojen leta 1934 v Ljubljani. Po osnovni šoli in nižji gimnaziji v Slovenj Gradcu ter višji gimnaziji v Mariboru se je vpisal na *Fakulteto za naravoslovje in tehnologijo*. Po študiju tehniške fizike je postal asistent na današnjem *Oddelku za fiziko*. Kasneje je študiral na inštitutu za teoretično fiziko univerze v Heidelbergu. Leta 1963 je opravil doktorat in bil izvoljen za docenta. Leta 1969 je bil izvoljen za izrednega profesorja in leta 1974 za rednega profesorja. Na *Oddelku za fiziko Fakultete za naravoslovje in tehnologijo* in kasneje *Fakultete za matematiko in fiziko* je dolgo časa predaval *Fiziko* študentom fizike v prvem in drugem letniku in *Razvoj fizike* v tretjem.

Njegovo raziskovalno delo je manj znano, saj se skoraj izgubi v obsežnem opusu drugih del. Pa vendar, Janez je bil tudi izvrsten raziskovalec, z objavami v tako prestižnih revijah, kot sta *Science* in *Nature*. Raziskovalno se je ukvarjal z difuzijo nevtronov, posebno teorijo relativnosti in jedrsko fiziko in je delal na *Odseku za teorijsko fiziko* na *Institutu Jožef Stefan*. Zanimala ga je tudi didaktika fizike, posebno teorije relativnosti in kvantne fizike. Na

tem področju je objavil veliko znanstvenih člankov. Skupaj skoraj sto. Sodeloval je z inštitutom za didaktiko fizike univerze v Giessenu, kjer je bil na obisku večkrat po nekaj mesecev. Pozornost je posvečal tudi posredovanju fizike širši javnosti.

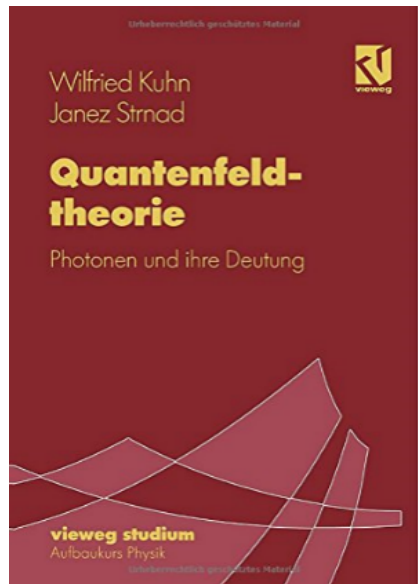
V angleščini in nemščini je objavil prek sto raziskovalnih in strokovnih člankov in šestdeset referatov, s katerimi je večinoma sodeloval na mednarodnih sestankih. Objavil je tudi več kot štiristo strokovnih in poljudnoznanstvenih člankov v slovenščini, predvsem v *Obzorniku za matematiko in fiziko*, *Preseku* in *Proteusu*. V časopisih in revijah je objavil več kot sto štirideset prispevkov.

Skupaj z Wilfriedom Kuhnom je objavil v nemščini knjigo *Quantenfeldtheorie. Photonen und ihre Deutung* (1995). Napisal je štiridelni univerzitetni učbenik za fiziko in učbenik ter del učbenika za srednjo šolo.

V knjigi *Atom vodi igru*, Školska knjiga, Zagreb 1973, je prispeval poglavje *Vrijeme u specijalnoj teoriji relativnosti*. Knjižici *Merim platno, trak na vatle in Prapok prasnov požene v dir* mlajšim bralcem daje pregled čez merjenje razdalj in razvoj Vesolja. Knjiga *Iz take so snovi kot sanje* obravnava zgradbo snovi, *Zgodbe iz fizike* pa to, kako fiziki prihajajo do novih spoznanj. Knjiga *Fiziki. Trinajst portretov* je nastala po nizu radijskih oddaj o življenju pomembnejših fizikov. Precej knjig in knjižic je objavil pri *Društvu matematikov, fizikov in astronomov*. V *Presekovi knjižnici* so izšle knjižice *Začetki sodobne fizike*, *Relativnost za začetnike*, *Začetki kvantne fizike*, *Jožef Stefan. Ob stopetdesetletnici rojstva* in *Do Newtonovih zakonov*.

V knjižnici Sigma so izšle *Kvantna fizika*, *Relativnost*, *Posebna teorija relativnosti*, *Mala kvantna fizika*, *Vozi me, avto, v daljave*, *Svet nihanj in valovanj*, *Mala zgodovina vesolja*, *O poučevanju fizike*, *100 let fizike* in *Mala zgodovina Dopplerjevega pojava*. V *Podiplomskem seminarju iz fizike* ali v *Izbranih poglavjih iz fizike* so izšle knjižice *Fazna, skupinska in signalna hitrost*, *Poskusi v posebni in splošni teoriji relativnosti*, *Kvantna fizika za začetnike*, *Na pot v kvantno elektrodinamiko*, *Na pot k Schwarzschildu* in *Homogeno gravitacijsko polje. Med posebno in splošno teorijo relativnosti*.

Sodeloval je še pri izdaji izpitnih vprašanj in zbirki nalog ter uredil in prevedel več knjig. Sodeloval je v uredniškem odboru *Proteusa*. Sodeloval je pri *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* in pri *Enciklopediji Slovenije*.

Za svoje delo je dvakrat prejel nagrado *Sklada Borisa Kidriča*, plaketo *Pavla Grošlja* in *Levstikovo nagrado*. Dobil je tudi več priznanj *Društva matematikov, fizikov in astronomov*. Leta 2001 je bil imenovan za častnega člana društva.

Na *Obzorniku* pušča neizbrisljiv pečat. V njem je objavil skoraj tristo prispevkov. Bil je član uredniškega odbora 1964–1973, področni urednik 1974–1992, odgovorni urednik 1974–1976, 1981–1983, 1985–1990 ter glavni in odgovorni urednik 1977–1980.

Njegovo marljivost, skromnost in pripravljenost na pomoč bom pogrešal. Kot prijatelj mi bo ostal v toplém spominu. Kot urednik sem se lahko vedno zanesel na njegovo besedo in plovovitost. Enkrat mi je zaupal, da slovenske revije izhajajo prepočasno za vse, kar lahko napiše. Vedno je imel v zalogi kako zanimivo besedilo. Pisati je znal za

širšo javnost kot tudi za zelo zahtevne bralce. In to v velikem obsegu. Njegov opus obsega več kot 1700 enot. Med njimi niso le članki, ampak tudi obsežnejša dela. Njegovi učbeniki, še posebej univerzitetni učbeniki fizike, spadajo med temeljno literaturo študija fizike.

Njegovo delo poznajo tako mlajši kot starejši bralci *Obzornika*. Prvi članek je objavil že v letu 1955 in temu je sledilo šestdeset let nepretrganega objavljanja. V prispevkih se je dotikal vseh področij fizike – od moderne fizike, interpretacij kvantne mehanike, zamotanosti posebne teorije relativnosti, kozmologije prek odkritij na področju osnovnih delcev ter do zgodovinskega pregleda razvoja znanosti.

Skrozi pogovore, ki so se spleтали ob tem, ko mi kaj ni bilo jasno in je bil internet preslab učitelj ali pa je on potreboval kako pomoč pri računalniku, sem ga spoznaval tudi kot osebo, ne le kot fizika. Skromen, prijazen, marljiv in razgledan. Čeprav je proti koncu bil naporen boj z boleznijo, se to v njegovem delu ni kazalo. Še danes je v pripravi kar nekaj besedil, ki jih je pisal prav do zadnjega dne. Neizbežni konec je sprejel mirno, racionalno, tako kot je sprejemal naravne zakone. Tudi to je lekcija, ki mi jo je dal in mi bo ostala v srcu.

Aleš Mohorič